

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

© 2016 КАРПОВА І. В.

УДК 338.43:336.02(477)

Карпова І. В. Фінансово-кредитні аспекти державного регулювання аграрного виробництва в Україні

Метою статті є оцінка ролі держави у стимулюванні розвитку сільського господарства в Україні, стану державної фінансово-кредитної підтримки аграрного виробництва та обґрунтування основних напрямків її вдосконалення. На основі розрахунків та аналізу динаміки поголів'я худоби, виробництва основних видів сільськогосподарської продукції та рівня рентабельності в статті доводиться необхідність посилення стимулювання розвитку тваринництва. Оцінено сучасний стан державної фінансово-кредитної політики щодо аграрної економіки. Підкреслено негативний вплив грошово-кредитного регулювання на фінансове становище сільськогосподарських виробників. Досліджено еволюцію податкової політики щодо аграрного виробництва, зміну спеціального механізму сплати податку на додану вартість та фіксованого сільськогосподарського податку. Обґрунтовано необхідність зменшення податкового навантаження в аграрному секторі економіки. Запропоновано основні напрямки фінансово-кредитного стимулювання сільськогосподарського виробництва.

Ключові слова: аграрний сектор економіки, продовольча безпека, фінансово-кредитна політика, кредитування, податок на додану вартість, фіксований сільськогосподарський податок, єдиний податок.

Табл.: 3. Бібл.: 17.

Карпова Ірина Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: ivk_04@ukr.net

УДК 338.43:336.02(477)

Карпова И. В. Финансово-кредитные аспекты государственного регулирования аграрного производства в Украине

Целью статьи является оценка роли государства в стимулировании развития сельского хозяйства в Украине, состояния государственной финансово-кредитной поддержки аграрного производства и обоснование основных направлений ее усовершенствования. На основе расчетов и анализа динамики поголовья в животноводстве, производства основных видов сельскохозяйственной продукции и уровня рентабельности в статье доказываются необходимость усиления стимулирования развития животноводства. Оценено современное состояние государственной финансово-кредитной политики в аграрной экономике. Подчеркнуто негативное влияние денежно-кредитного регулирования на финансовое положение сельскохозяйственных производителей. Исследованы эволюция налоговой политики в аграрном производстве, изменение специального режима уплаты налога на добавленную стоимость и фиксированного сельскохозяйственного налога. Обоснована необходимость уменьшения налогового давления в аграрном секторе экономики. Предложены основные направления финансово-кредитного стимулирования сельскохозяйственного производства.

Ключевые слова: аграрный сектор экономики, продовольственная безопасность, финансово-кредитная политика, кредитование, налог на добавленную стоимость, фиксированный сельскохозяйственный налог, единый налог.

Табл.: 3. Библ.: 17.

Карпова Ирина Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории, Харьковский учебно-научный институт ГВУЗ «Университет банковского дела» (пр. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

E-mail: ivk_04@ukr.net

UDC 338.43:336.02(477)

Karpova I. V. Financial-Credit Aspects of the State Regulation of Agrarian Production in Ukraine

The article is concerned with evaluating the role of the State in stimulating development of agriculture in Ukraine, the status of the State financial-credit support for agrarian production, as well as substantiation of basic directions for its improvement. On the basis of calculating and analyzing the dynamics of breeding livestock, production of basic agricultural products and the level of profitability, the article stipulates the need to strengthen the motivation of livestock development. The current status of the State finance-credit policy in the agrarian economy has been evaluated. The negative impact of monetary-credit regulation in terms of financial position of agricultural producers has been emphasized. The article examines evolution of tax policy towards agrarian production, changes in the special regime of paying both the value added tax and the fixed agricultural tax. The necessity of reducing tax pressure in the agrarian sector of economy has been substantiated. Basic directions of financial-credit stimulation of agricultural production have been proposed.

Keywords: agrarian sector of economy, food security, financial-credit policy, crediting, value added tax, fixed agricultural tax, single tax.

Табл.: 3. Bibl.: 17.

Karpova Iryna V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Kharkov Educational and Scientific Institute SHEI «The University of banking» (55 Peremohy, 55, Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: ivk_04@ukr.net

В умовах світової продовольчої кризи сільське господарство України має значні переваги, які створюють умови для прискореного розвитку аграрного потенціалу країни. Продовольчий потенціал нашої країни за мінімальними нормами FAO дозволяє нагодувати 150 млн осіб, а в перспективі – 400 млн осіб [1]. Однак ринкові перетворення в сільському господарстві України базувалися на лібералізації цін і мінімальному втручанні держави, що не сприяло сталому розвитку аграрного сектора економіки і забезпеченню фінансової стабільності виробників. Реалізація можливостей подальшого розвитку аграрного виробництва потребує

посилення державного стимулювання розвитку АПК для зростання його конкурентоспроможності та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Проблеми державного регулювання аграрного сектора економіки України досліджуються у працях таких вітчизняних вчених, як П. Т. Саблук, Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров, О. В. Шубравська [2–5] та ін. Однак, як засвідчує огляд наукових джерел, окремі питання теорії та практики реалізації аграрної політики держави ще недостатньо вивчені й вимагають більш поглибленого дослідження. Перш за все це стосується аналізу впливу держави на розвиток АПК в умо-

вах сучасної соціально-економічної кризи в Україні та гострої нестачі бюджетних ресурсів для фінансування ключових галузей національної економіки, до яких відносяться сільськогосподарське виробництво.

Основною проблемою аграрного сектора України є обмеженість фінансових ресурсів для забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Метою статті є оцінка ролі держави у стимулюванні розвитку сільського господарства в Україні, стану державної фінансово-кредитної підтримки аграрного виробництва та обґрунтування основних напрямків її вдосконалення.

Розвиток сільськогосподарського виробництва відбувається нерівномірно за окремими роками, що відображає не тільки залежність цього сектора економіки від природно-кліматичних умов, але і недоліки державного регулювання економіки, яке не має системного характеру щодо аграрної економіки. Внаслідок нестачі бюджетних ресурсів аграрний сектор економіки отримує фінансову підтримку від держави в обсягах, які є недостатніми для нормального функціонування суб'єктів господарювання. Але для того, щоб конкурувати на світовому ринку сільськогосподарської продукції, слід забезпечити виробників необхідними фінансовими ресурсами на рівні розвинутих країн. Отже, у Європі дотації за 1 га сягають до 500 євро, в Україні ж виробники отримують на 1 га 20 – 50 грн [6]. При цьому слід відмітити, що у відносних показниках обсяг державної підтримки сільгоспвиробників в Україні доволі суттєвий. За оцінками ОЕСР, за 2010–2012 рр. державна підтримка сільського господарства України дорівнювала 1,62% ВВП, у той час як сільгоспвиробники країн ОЕСР отримали в середньому лише 0,34% [7]. Однак якщо враховувати суттєву різницю у величині ВВП України та розвинутих країн світу, то обсяг цієї підтримки в абсолютних показниках в нашій державі виявляється значно меншим.

Власні фінансові ресурси виробників сільськогосподарської продукції також є недостатніми для забезпечення нормальної господарської діяльності. Статистичні дані свідчать про низький рівень рентабельності виробництва продукції, суттєві коливання рівня рентабельності за роками, велику кількість збиткових підприємств. Особливо загрозлива ситуація у тваринництві, де додатні значення рентабельності спостерігаються тільки у виробництві молока, яєць та свинини на м'ясо (табл. 1). У цілому, у 2014 р. рівень рентабельності продукції тваринництва у 2 рази менше, ніж у рослинництві.

Сьогодні в Україні основною диспропорцією у розвитку аграрного виробництва є неоптимальне співвідношення між виробництвом продукції рослинництва і тваринництва. Прибутковими культурами в Україні є кукурудза, пшениця, соя, соняшник і рапс, за експортом яких країна є одним із лідерів на світовому ринку. Рівень рентабельності насіння соняшнику складає 36,5%, зернових культур – 25,8% [9], експорт цих культур приносить значні валютні надходження в Україні. Виробництво вигідних культур сконцентровано у великих агрохолдингах, які у більшості випадків не дотримуються норм аграрної технології, що призводить до загрозливого падіння родючості ґрунтів.

Продукція тваринництва, яка має незначний рівень рентабельності або взагалі збиткова, виробляється в основному в господарствах населення (табл. 2). Питома вага продукції тваринництва, яка виробляється населенням, збільшилася за період 1990–2014 рр. з 40,8% до 54,5%. Частка господарств населення у 2015 р. у загальному виробництві м'яса складала 39,8%, молока – 75,1% та яєць – 41,8%. Отже, забезпечення населення продуктами харчування значною мірою залежить від дрібного товаровиробника, який майже не отримує державної допомоги.

Таблиця 1

Фінансові результати діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні, (%)

Показник	Рік								
	1990	2000	2005	2007	2009	2011	2012	2013	2014
Рівень рентабельності сільськогосподарської продукції	42,6	-1,0	6,8	15,6	13,8	27,0	20,5	11,2	25,8
Рівень рентабельності продукції рослинництва	98,3	30,8	7,9	32,7	16,9	32,3	22,3	11,1	29,2
Рівень рентабельності продукції тваринництва	22,2	-33,8	5,0	-13,4	5,5	13,0	14,3	11,3	13,4
у тому числі:									
велика рогата худоба на м'ясо	20,6	-42,3	-25,0	-41,0	-32,9	-24,8	-29,5	-43,3	-35,9
свині на м'ясо	20,7	-44,3	14,9	-27,6	12,1	-3,7	2,0	0,2	5,6
птиця на м'ясо	17,0	-32,2	24,9	-19,0	-22,5	-16,8	-7,2	-10,0	-15,4
молоко	32,2	-6,0	12,2	13,8	1,4	18,5	2,3	13,6	11
яйця	27,3	10,6	23,5	9,1	13,1	38,8	52,6	47,6	58,8
Кількість збиткових підприємств,%	-	37,7	34,2	32,5	39,9	17,0	21,7	20,1	15,2

Джерело: складено автором за даними [8,9].

Частка господарств населення у виробництві продукції сільського господарства в Україні, (%)

Показник	Рік			
	1990	2012	2014	2015
Продукція сільського господарства	26,9	49,3	44,7	–
Продукція рослинництва	18,9	45,0	40,6	–
Зернові культури	2,8	21,9	21,9	22,7
Соняшник	2,4	15,0	14,3	14,6
Продукція тваринництва	40,8	58,2	54,5	–
М'ясо (у забійній вазі)	28,9	42,5	38,5	39,8
Молоко	24,0	77,7	76,2	75,1
Яйця	37,8	37,3	36,0	41,8

Джерело: складено автором за даними [9, 10], власні розрахунки.

З агрозливою для продовольчої безпеки України є тенденція до суттєвого зменшення загальної кількості поголів'я великої рогатої худоби та свиней в Україні, яка спостерігається з 1990 р. За період з 1990 р. до 2015 р. кількість великої рогатої худоби зменшилася у 6,5 разу, корів – у 3,9 разу, свиней – у 2,7 разу. За цей самий період частка великої рогатої худоби, яку утримує населення, збільшилася з 14,3% у 1990 р. до 66,4% у 2015 р., корів – з 25,9% до 76,8%, свиней – з 27,6% до 47,6% відповідно. Але з 2000 р. відбувається зменшення поголів'я у господарствах населення: поголів'я великої рогатої худоби за період 2000–2015 р. зменшилося на 43%, корів – на 46%, свиней – на 36% (табл. 3).

Найважливішим показником стану продовольчої безпеки є достатність споживання окремого продукту, що визначається як співвідношення між фактичним споживанням окремого продукту та його раціональною нормою. За останні роки споживання основних продуктів харчування в Україні збільшилося, однак якість споживання не відповідає сучасним вимогам. Спостеріга-

ється суттєва диспропорційність у споживанні окремих продовольчих товарів та невідповідність раціональним нормам. Перш за все, це стосується таких товарних груп, як м'ясо та м'ясопродукти і молоко та молочні продукти. Індикатор достатності споживання м'яса та м'ясопродуктів складає 0,68, молока та молочних продуктів – 0,59 [11].

Отже, досягнення дійсної продовольчої безпеки можливо за умов суттєвого покращення результатів діяльності аграрного сектора економіки, особливо тваринництва. Сучасний стан сільського господарства потребує зміни пріоритетів аграрної політики з надмірної уваги до експортоорієнтованих видів продукції до забезпечення випереджуючого розвитку тваринництва.

Треба підкреслити той факт, що особливості розвитку аграрного виробництва в Україні зумовлюють необхідність посилення державного регулювання сільського господарства в напрямку стимулювання найбільш важливих галузей і видів виробництва. Важливим аспектом цієї діяльності держави має стати виважена

Таблиця 3

Поголів'я худоби (тис. голів)

Показник	Рік				
	1990	2000	2012	2014	2015
<i>Господарства усіх категорій</i>					
Велика рогата худоба	24623	9424	4646	3884	3776
у тому числі корови	8378	4958	2554	2263	2172
Свині	19427	7652	7577	7351	7093
<i>Господарства населення</i>					
Велика рогата худоба	3540	4387	3139	2574	2508
у тому числі корови	2176	3107	1979	1734	1668
Свині	5356	5238	4054	3618	3379
<i>Частка господарств населення в утриманні худоби (%)</i>					
Велика рогата худоба	14,3	46,6	67,6	66,3	66,4
у тому числі корови	25,9	62,7	77,5	76,6	76,8
Свині	27,6	68,5	53,5	49,2	47,6

Джерело: складено автором за даними [9, 10], власні розрахунки.

грошово-кредитна політика щодо АПК. Проте, в умовах соціально-економічної кризи та нестачі фінансових ресурсів відбувається погіршення умов кредитування аграрного сектора економіки. У 2014 р. сільськогосподарські підприємства України залучили на 32% менше кредитних коштів порівняно з 2013 р., на 28% зменшилась кількість підприємств, які отримали позики. Середня ставка кредитування в національній валюті для сільськогосподарських підприємств зросла на 1,5% і становила 21,5%. Найбільше скоротились обсяги кредитування терміном 1–5 років та понад 5 років – на 34% і 65% відповідно [12]. У 2015 р. 1976 підприємств агропромислового комплексу залучили кредити загальним обсягом 14,2 млрд грн, що у 1,3 разу більше, ніж у 2014 р., однак серед них довгострокові кредити складають тільки 1,6 млрд грн, процентні ставки, під які залучаються кредити у 2015 р., складають у національній валюті 14,4–33% та в іноземній валюті 10–19,1% річних [13]. При цьому потреба АПК у кредитних ресурсах складає від 90 до 250 млрд грн, у тому числі потреба в оборотних коштах – 7-8 млрд грн, решта – на оновлення основних фондів [14].

Отже, забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва неможливе без активізації банківського кредитування, особливо довгострокового, забезпечення доступу до кредитних ресурсів малих та середніх виробників, зниження процентних ставок, зменшення співвідношення суми кредитів до вартості їх забезпечення. Доцільно передбачити покращення умов кредитування виробників продукції тваринництва, оскільки виробники продукції рослинництва мають можливість отримувати кредитні ресурси під заставу майбутнього врожаю через механізм аграрних розписок. Тому держава має спрямувати компенсацію процентних ставок у першу чергу для позичальників, які працюють у тваринництві.

Відсутність обміркованої та виваженої грошово-кредитної політики в АПК актуалізує проблему податкового стимулювання розвитку цього сектора національної економіки. Проте, останніми роками спостерігається посилення податкового тиску на сільськогосподарських виробників. Основні пільги для аграрного сектора – це фіксований сільськогосподарський податок (ФСП) і спеціальний механізм сплати податку на додану вартість (ПДВ). Спеціальний механізм сплати ПДВ передбачає право сільгоспідприємств залишати у власному розпорядженні суму ПДВ, нараховану на вартість проданої продукції, а не сплачувати її у держбюджет, що компенсує вхідний ПДВ при закупівлі виробничих ресурсів. Згідно зі змінами, внесеними у Податковий кодекс [15], з 2016 р. сума ПДВ розподіляється між виробником і державою у певній пропорції залежно від виду виробленої продукції. Для операцій із зерновими та технічними культурами 85% ПДВ сплачується до бюджету, 15% залишається у виробників, для операцій з продукцією тваринництва (велика рогата худоба та молоко) – 20% спрямовується до бюджету, 80% – залишається у виробників, для операцій з іншими видами сільгосппродукції – 50% перераховується до бюджету, 50% –

залишається у виробників. Вважаємо, що вилючення у державний бюджет частки ПДВ для виробників продукції тваринництва є недоцільним в умовах зменшення поголів'я худоби та гострої нестачі фінансових ресурсів. Тому необхідно відновити попередній порядок сплати ПДВ у тваринництві, за якого виробникам повністю залишалася сума цього податку.

Крім змін, які передбачені у сплаті ПДВ, кардинальні перетворення відбуваються також при застосуванні фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП). Еволюція цього податку також відбувається у напрямку погіршення умов для виробників аграрної продукції. Вказаний податок було введено з 1999 р. замість деяких податків та зборів, у тому числі податку на прибуток підприємств, податку на землю, збору за спеціальне використання води та ін. Платниками цього податку визначені сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків. Об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь, що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди. Базою оподаткування є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь станом на 1 липня 1995 року. Розмір ставок податку залежала від категорії (типу) земель та їх розташування. З 01.01.2015 р. ФСП відмінюється, а замість нього сільськогосподарським виробникам запропоновано переходити до сплати єдиного податку четвертої групи, до якої відносяться сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75%. При цьому ставки єдиного податку збільшуються у три рази порівняно зі ставками ФСП та вводиться коефіцієнт індексації грошової оцінки [16]. У 2016 р. спрощена система оподаткування для аграріїв зберігається, але знову відбувається збільшення ставок податку в 1,8 разу [15]. Усе це доводить, що держава посилює фіскальний тиск на аграрний сектор економіки, не враховуючи значення сільського господарства для національної економіки як виробника продовольства і сировини для багатьох інших галузей та основного постачальника валютних надходжень у країну. Зменшення негативного впливу заміни ФСП на єдиний податок можливо, з нашої точки зору, за рахунок відміни коефіцієнта індексації грошової оцінки землі при визначенні величини цього податку.

Слід враховувати, що однією з найбільших загроз при використанні державної підтримки в аграрному секторі економіки є корупція, яка має місце при отриманні фіктивних дотацій на умовах «відкатів» [17, с. 18]. Податкові ж пільги отримують всі без винятку виробники, хто має право на такі пільги. Зрозуміло, що подальше збереження податкового стимулювання АПК зменшує корупційну складову при розподілі державних коштів, сприяє більш прозорому та справедливому розподілу бюджетної підтримки, збільшує фінансові можливості держави в наданні допомоги сільгоспвиробникам. Ра-

зом з тим, починаючи з 2017 р., аграрії мають переходити на загальну систему оподаткування, що, з нашої точки зору, є неприпустимим.

ВИСНОВКИ

Агропродовольча сфера як об'єкт державного регулювання в умовах сучасної соціально-економічної кризи в Україні та нестачі фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання потребує рішучих змін у системі стимулювання. На підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що виконання аграрним сектором економіки ключових функцій – забезпечення продовольчої безпеки в контексті національної безпеки та реалізації конкурентних переваг України на зовнішніх ринках – вимагає зміни відношення до сільського господарства як фінансового донора інших галузей економіки. Для зменшення деформацій у розвитку аграрної економіки необхідно реалізувати комплекс заходів, які відносяться до фінансово-кредитного регулювання. Вважаємо, що основними важелями стимулювання сільськогосподарського виробництва в умовах зменшення прямого бюджетного субсидування АПК мають стати:

- ✦ активізація банківського кредитування, особливо довгострокового, забезпечення доступу до кредитних ресурсів малих і середніх виробників, зниження процентних ставок, зменшення співвідношення суми кредитів до вартості їх забезпечення;
- ✦ покращення умов кредитування виробників продукції тваринництва за рахунок першочергової компенсації процентних ставок для цих позичальників;
- ✦ відновлення спеціального режиму сплати податку на додану вартість у тваринництві, за якого виробникам повністю залишається сума цього податку;
- ✦ зменшення податкового навантаження для платників єдиного податку у сільському господарстві за рахунок відміни коефіцієнта індексації грошової оцінки землі при визначенні величини цього податку.

За умови реалізації цих заходів можливо покращити фінансове становище виробників сільськогосподарської продукції, забезпечити рівень дохідності, достатній для здійснення не лише простого, а і розширеного відтворення за рахунок активізації інвестиційної діяльності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Україно-американський аграрний конгрес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com/ru/conferences/ugc2014/usa/about>
2. **Саблук П. Т.** Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період // *Економіка АПК*. – 2008. – № 4. – С. 19–37.
3. **Саблук П. Т.** Стан і напрями розвитку аграрної реформи / П. Т. Саблук // *Економіка АПК*. – 2015. – № 2. – С. 10–17.
4. **Лупенко Ю. О.** Результати і проблеми реформування сільського господарства України / Ю. О. Лупенко, П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров // *Економіка АПК*. – 2014. – № 7. – С. 26–38.

5. **Шубравська О. В.** Агропродовольчий розвиток України в контексті глобальних викликів / О. В. Шубравська // *Економіка АПК*. – 2014. – № 7. – С. 52–59.

6. Аграрні лобісти Верховної Ради працюють сьогодні на одну мету – не платити податки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agropolit.com/news/35-parlamentske-agrarne-lobi-tsikavit-odne-ne-platiti-podatki--vadaturskiy>

7. Бюджет 2015, Підтримка АПК та Корупція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://voxukraine.org/2015/01/23/budget-2015-an-opportunity-to-decrease-corruption-in-agriculture-ukr/>

8. Статистичний щорічник України за 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm

9. Статистичний щорічник України за 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

10. Статистичний бюлетень за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

11. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.agroua.net/files/economics/statistics/zb_bsop_2014.pdf

12. Обсяги кредитування агросектору знизились на 32% [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2015/02/12/527916/>

13. Стан кредитування АПК у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/17529>

14. 10 запомінаючихся фактів про український агробізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://latifundist.com/blog/read/756-10-zapominayushchihysya-faktov-pro-ukrainskij-agrobiznes>

15. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/909-19>

16. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 р. № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>

17. Іващенко М. В. Економічні наслідки «відкату» як форми рентоорієнтованої поведінки / М. В. Іващенко, І. В. Шкодін, І. В. Карпова // *Бізнес Інформ*. – 2015. – № 1. – С. 15–20.

REFERENCES

"Ahrarni lobisty Verkhovnoi Rady pratsuiut syohodni na odnu metu – ne platyty podatky" [Agricultural lobbyists Verkhovna Rada work today for one purpose - to avoid paying taxes]. <http://agropolit.com/news/35-parlamentske-agrarne-lobi-tsikavit-odne-ne-platiti-podatki--vadaturskiy>

"Biudzhет 2015, pidtrymka APK ta koruptsiia" [Budget 2015, support agriculture and corruption]. <http://voxukraine.org/2015/01/23/budget-2015-an-opportunity-to-decrease-corruption-in-agriculture-ukr/>

"Balansy ta spozhyvannia osnovnykh produktiv kharchuvannia naselenniam Ukrainy za 2014 rik" [Balances and consumption of basic foodstuffs population of Ukraine for 2014]. http://www.agroua.net/files/economics/statistics/zb_bsop_2014.pdf

Ivashchenko, M. V., Shkodina, I. V., and Karpova, I. V. "Ekonomiczni naslidky «vidkatu» yak formy rentoorientovanoi povedinky" [The economic impact of "rollback" as a form of rent seeking]. *Biznes Inform*, no. 1 (2015): 15-20.

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/909-19>

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>

Lupenko, Yu. O. "Rezultaty i problemy reformuvannia silskoho hospodarstva Ukrainy" [Results and problems of agricultural reform in Ukraine]. *Ekonomika APK*, no. 7 (2014): 26-38.

"Obsiahny kredyтуvannya ahrosektoru znyzyly na 32%" [The volume of lending to the agricultural sector declined by 32%]. <http://www.epravda.com.ua/news/2015/02/12/527916/>

"Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2014 r." [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014]. http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

"Statystychnyi biuleten za 2015 rik" [Statistical Bulletin for 2015]. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

Sabluk, P. T. "Stan i napriamy rozvytku ahrarnoi reformy" [Status and trends of agrarian reform]. *Ekonomika APK*, no. 2 (2015): 10-17.

"Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2010 r." [Statistical Yearbook of Ukraine for 2010]. http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm

"Stan kredyтуvannya APK u 2015 rotsi" [State lending AIC in 2015]. <http://minagro.gov.ua/node/17529>

Shubravska, O. V. "Ahroprodovolchyi rozvytok Ukrainy v konteksti hlobalnykh vyklykiv" [Agri-food development of Ukraine in the context of global challenges]. *Ekonomika APK*, no. 7 (2014): 52-59.

Sabluk, P. T. "Problemy zabezpechennia dokhidnosti ahro-promyslovoho vyrobnytstva v Ukraini v postindustrialnyi period" [Problems of return on agricultural production in Ukraine in the post-industrial period]. *Ekonomika APK*, no. 4 (2008): 19-37.

"Ukraino-amerikanskiy agrarnyy kongress" [Ukrainian-American Agrarian Congress]. <http://www.apk-inform.com/ru/conferences/ugc2014/usa/about>

"10 zapominayushchikhsya faktov pro ukrainskiy agrobiznes" [10 memorable facts about the Ukrainian agribusiness]. <http://latifundist.com/blog/read/756-10-zapominayushchikhsya-faktov-pro-ukrainskiy-agrobiznes>

УДК 338.49:63-047.37

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

© 2016 ТАРАСЕНКО А. В., ТАРАСЕНКО О. О.

УДК 338.49:63-047.37

Тарасенко А. В., Тарасенко О. О. Застосування системного підходу до дослідження інфраструктури сільського господарства

У статті застосовано системний підхід до дослідження інфраструктури сільського господарства. Зокрема, враховуючи наявні в наукових працях трактування категорії «система», визначено сутність категорії «система інфраструктури сільського господарства», ідентифіковано основні компоненти окресленої системи, до складу яких віднесено такі: виробнича, фінансово-кредитна, комерційно-посередницька, інституційна, технічно-сервісна, екологічна, науково-кадрова, соціальна, інноваційна, інформаційно-консультаційна, а також наведено опис їх сутності та специфічні ознаки. Досліджено основні функції зазначеної системи, до яких віднесено такі: забезпечувальна, стимулююча, інформаційна, обслуговуюча, посередницька, соціальна, наведено їх опис.

Ключові слова: система, інфраструктура, сільське господарство, інфраструктура сільського господарства, компонент.

Рис.: 2. **Бібл.:** 10.

Тарасенко Артем Валерійович – асистент, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027, Україна)

E-mail: t_a_v88@mail.ru

Тарасенко Олена Олександрівна – асистент, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027, Україна)

E-mail: prokopenkolena22@gmail.com

УДК 338.49:63-047.37

UDC 338.49:63-047.37

Тарасенко А. В., Тарасенко Е. А. Применение системного подхода к исследованию инфраструктуры сельского хозяйства

В статье применен системный подход к исследованию инфраструктуры сельского хозяйства. В частности, учитывая имеющиеся в научных трудах трактовки категории «система», определена сущность категории «система инфраструктуры сельского хозяйства», идентифицированы основные компоненты данной системы, к которым отнесены следующие: производственная, финансово-кредитная, коммерческо-посредническая, институциональная, технично-сервисная, экологическая, научно-кадровая, социальная, инновационная, информационно-консультационная, а также приведено описание их сущности и специфические признаки. Исследованы основные функции указанной системы, к которым отнесены такие: обеспечивающая, стимулирующая, информационная, обслуживающая, посредническая, социальная, приведено их описание.

Ключевые слова: система, инфраструктура, сельское хозяйство, инфраструктура сельского хозяйства, компонент.

Рис.: 2. **Библ.:** 10.

Тарасенко Артем Валерьевич – асистент, кафедра финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченка, 95, Чернигов, 14027, Украина)

E-mail: t_a_v88@mail.ru

Тарасенко Елена Александровна – асистент, кафедра финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченка, 95, Чернигов, 14027, Украина)

E-mail: prokopenkolena22@gmail.com

Tarasenko A. V., Tarasenko O. O. Applying System Approach to the Studying Agricultural Infrastructure

The article applies system approach to the studying agricultural infrastructure. In particular, considering the interpretations of the category of «system» available in scientific writings, essence of the category of «system of agricultural infrastructure» has been defined, the core components of this system have been identified, which include: producing, finance-credit, commercial-mediation, institutional, technical-servicing, environmental, scientific-personnel, social, innovation, informational-consulting, descriptions of their essence and specific signs has been provided. The main functions of the indicated system have been examined, which include: enforcing, stimulating, informative, serving, mediation, social, their descriptions has been provided as well.

Key words: system, infrastructure, agriculture, agricultural infrastructure, component.

Fig.: 2. **Bibl.:** 10.

Tarasenko Artem V. – Assistant, Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National Technological University (95 Shevchenka Str., Chernihiv, 14027, Ukraine)

E-mail: t_a_v88@mail.ru

Tarasenko Olena O. – Assistant, Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National Technological University (95 Shevchenka Str., Chernihiv, 14027, Ukraine)

E-mail: prokopenkolena22@gmail.com